

Οι υδατογραφίες αναπαριστούν τη σημερινή κατάσταση των αναγλυφών.

ΗΡΑΚΛΗΣ

«Ηρακλής, αυτό θάνα το όνομά του» διάταξε ο Απόλλωνας, ο θεός του Ήλιου και της Μουσικής. Ίσως όμως νάταν η Πυθία που πρότεινε το όνομα στο θεό.

Μπορεί ωστόσο ο ήρωας ν' άπόκτησε τό όνομα αυτό και τήν έποχή πού ήταν στην ύπηρεσία τής Ήρας (Ήρα + κλέος, δόξα = Ήρακλής). Πάντως, γεγονός είναι πώς γύρω από τό πρόσωπο τού Ήρακλή πλέχτηκε ένας από τούς δημοφιλέστερους στον άρχαιο έλληνικό κόσμο μύθους, πού έκανε τόν ήμίθεο τούτο τόν πιό δοξασιμένο ανάμεσα στους Έλληνες ήρωες, αλλά κι ανάμεσα σε μερικούς θεούς ακόμα.

Ό σχετικός μέ τόν ήρωα μύθος υπάρχει ήδη από τήν προελληνική περίοδο και παραμένει μέχρι τό τέλος τής Αρχαιότητας. Σύμφωνα μέ αυτόν, πατέρας τού ήταν ό Άμφιτρών και μητέρα του ή Άκμήνη. Οι γονείς τού τόν άποκαλούσαν Άκείδη, από τό όνομα τού παππού τού Άκκείδη (άκκη - δύναμη). Στην πραγματικότητα, πατέρας τού Ήρακλή ήταν ό Δίας ό όποιος, κάποτε πού ό βασιλιάς Άμφιτρών έλειπε στον πόλεμο έναντιόν των Τηλεβών, πήρε τή μορφή του και παρουσιάστηκε μπροστά στην Άκμήνη. Έκείνη τή

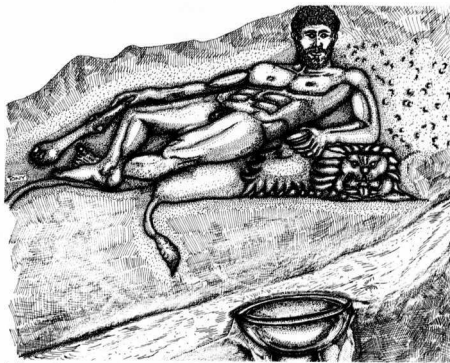
νύχτα ή Άκμήνη συνέλαβε τόν ήρωα. Τά ημερώματα τής άλλης μέρας έπέστρεψε ό Άμφιτρών στην Άκμήνη, έτσι γεννήθηκε ό διδυμος άδελφός τού Ήρακλή, ό Ίφικλής. Ό Δίας, γιά νά καθουχάσει τόν Άμφιτρώνα και τήν Άκμήνη, τούς ανακοίνωσε πώς τό αγόρι πού θά γεννηθεί θά άνήκει στη γενιά των Περσειδών και πρόκειται νά βασιλέψει στό Άργος. Γι' αυτό και διάταξε νά τό φροντίζουν ιδιαίτερα.

Όλα θά πηγαιναν ομαλά, άν ή Ήρα, πού ζήλεψε τήν Άκμήνη, δέν καθυστέρουσε τόν τοκετό της στους 10 μήνες, ενεργώντας παράλληλα μέ τή βοήθεια τής Είλειθίας, τής θεάς τού τοκετού, ώστε νά γεννηθεί μέσα σε 7 μήνες ό Εύρυσθέας, πού τελικά έγινε αυτός βασιλιάς τού Άργους. Αυτό τό γεγονός άποτελεί τήν πρώτη παραλλαγή τού μύθου γιά τούς 12 άθλους, πού υποχρεώθηκε νά εκτελέσει ό ήρωας, σύμφωνα μέ διαταγή τού Εύρυσθέα — αντίηρωα, ανθρώπου αδύνατου και κακοφτιαγμένου. Τή δεύτερη τήν δίνει ή Ίλιαδα: Έδώ αναφέρεται πώς από πονηριά τής Ήρας άλλαξε ή γνώμη τού Δία, πού όρισε τελικά τόν Εύρυσθέα γιά βασιλιά στό Άργος. Ωστόσο αυτό δε σημαίνει πώς ό Ήρακλής βρίσκεται υπό

τόν Εύρυσθέα και έξαναγκάζεται έτσι νά κάνει τούς 12 άθλους, πού τούς έκτελει από δική του πρωτοβουλία. Μιά τρίτη παραλλαγή μάς δίνει ό Εύριπίδης. Κατ' αυτήν, ό Ήρακλής μά μπορούσε νά γυρίσει στό Άργος, μόνο άφού θά είχε φέρι σε πέρας τούς 12 άθλους. Έτσι ήταν ή συμφωνία μέ τόν Εύρυσθέα. (Μέσα άπ' αυτόν τό μύθο διαφαίνεται ή προσπάθεια τού ανθρώπου νά απαλλαγεί από τά διάφορα κακά πού τόν δυνάστευαν.)

Μιά τέταρτη παραλλαγή θέλει τόν Ήρακλή σκλάβο τού Εύρυσθέα, ύστερα από τόν άκούσιο φόν τών παιδιών, πού ό ήρωας είχε άποκτήσει μέ τή Μεγάρα. Μετά από αυτό τό έγκλημα, ό Ήρακλής πήγε στους Δελφούς και ρώτησε τόν Απόλλωνα γιά τό τι θάπρεπε νά κάνει. Ό θεός τόν συμβούλεψε νά πάει στό Άργος και νά μπει στην δούλεψη τού Εύρυσθέα γιά 12 χρόνια. Άν τό έκανε αυτό, τού υποσχέθηκε ό Απόλλων πώς μαζί μέ τήν Αθηνά θά τόν έκαναν άθάνατο. Υπάρχει και πέμπτη παραλλαγή πού δίνει ό Διότιμος, ποιητής τής έλληνιστικής περιόδου σύμφωνα μέ αυτήν, ό Ήρακλής ήταν έραστής τού Εύρυσθέα. Έτσι εκτελούσε, ό τι τού παράγγεινε ό τελευταίος.

Έκτος από τούς άθλους τού, ό Ήρα-

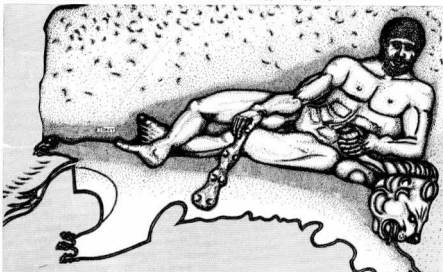
1. Αναπαύσασα του Ἡρακλή. Φαίνεται καθαρά τὸ δοχεῖο τῶν προσφορῶν. Στὸ πλάι ἀνάγλυφο τῆς Ἀρτέμιδος. Καί οἱ δύο παραστάσεις ἀνήκουν στὸ ἴδιο ἱερό. Σαλιῆρη τῆς Θάσου.

2. Αναπαύσασα του Ἡρακλή. Βρέθηκε στὰ λατομεῖα Σαλιῆρη στῆ Θάσο.

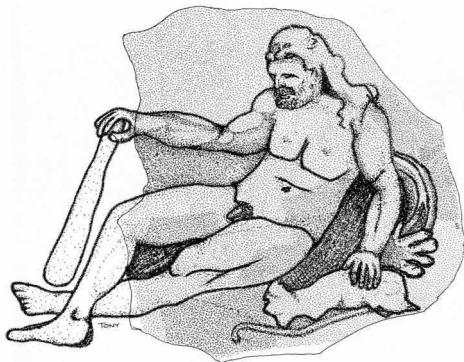
3. Αναπαύσασα του Ἡρακλή, ἀπὸ τὰ λατομεῖα τῆς Ἀλικῆς στῆ Θάσο.

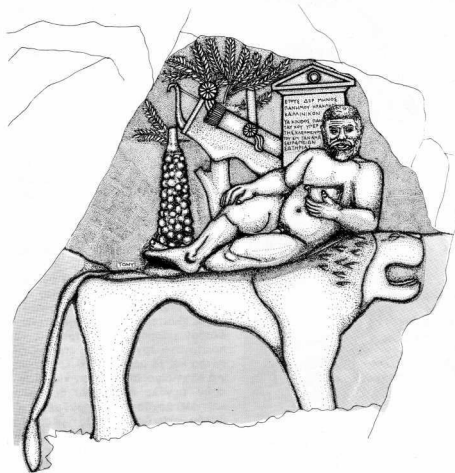
4. Αναπαύσασα του Ἡρακλή ἀπὸ τὰ λατομεῖα Βαθῆ Θάσου.

κλῆς περιπλανήθηκε σὲ διάφορα μέρη, ὅπως στὴν Τροία. Ἐκανε πόλεμο μὲ τὸν Αὐγεῖα, ἐκοτράτευσε ἐναντίον τῆς Πύλου, στῆ Μεσσηνία, καὶ πολέμησε ἐναντίον τοῦ Ἴπποκόοντα καὶ τῶν 20 γιῶν του στῆ Σπάρτη (γνωστὴ εἶναι ἀκόμα ἡ συμφωνία του με τοὺς Δωριεῖς βασιλεῖς τῆς Θεσσαλίας). Τὸ ὄνομα τοῦ Ἡρακλή συνδέθηκε τέλος καὶ μὲ ὀρισμένα δευτερεύοντα κατορθώματα (πάρεργα). Ἐτοῖς δημιουργήθηκαν διάφοροι κύκλοι παράδοσης μὲ ἀφετηρία τῆς περιπέτειας τοῦ Ἡρακλή. Ὁ πρῶτος κύκλος ἀφορᾶ τοὺς 12 ἀθλοῦς, ὁ δεύτερος τῆς προσωπικῆς του περιπέτειας σὲ διάφορα μέρη καὶ ἕνας τρίτος κύκλος τῆς ἀνά τὸν κόσμον δευτερεύουσας ἐπιχειρήσεις του.

Θὰ ἤθελα ὡστόσο νὰ μείνω σὲ κάτι λιγότερο γνωστὸ, στὴν ἰδιότητα τοῦ Ἡρακλή-προστάτη σὲ κάθε δύσκολο ἔργο, ἰδίαιτα στὰ λατομεῖα, ὅπου ἔκοβαν μάρμαρα καὶ πέτρες μὲ τὰ πρωτόγονα ἐργαλεῖα τῆς ἐποχῆς. Ἡ πέτρα καὶ τὸ μάρμαρο, ὕλκας βασικὰ γιὰ τὸ χτίσιμο, ἀπαιτοῦσαν γιὰ νὰ κοποῦν μεγάλο ἀνθρώπινο δυναμικὸ καὶ πολὺ μόχθο ἀπὸ τὸ πρῶτο μέχρι τὸ βράδυ, κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο ἢ μέσα στὴ βροχὴ καὶ τὴν παγωνιά. Χρειαζόταν δύναμη γιὰ νὰ ἀντέξει κανεὶς στὶς συνθήκες τῶν λατομείων. Κουράγιο καὶ διάθεση γιὰ δουλεῖα. Γιὰ νὰ μὴ χαθεῖ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ κουράγιο, εἶχε

5. Τμήμα που απεικονίζει τόν 'Ηρακλή ξαπλωμένο. Βρέθηκε στη Σπάρτη.

6. Αναπαράσταση τού 'Ηρακλή ξαπλωμένου. Βρέθηκε στο Bisutnu στό 'Ιράν (148 π.Χ.).

ὁ ἐργάτης γιά παράδειγμα τή Δύναμη, πού ἀπεικονίζοταν χαραγμένη σ' ἓνα μικρό ἱερό, στή μέση τοῦ λατομείου, ἢ σέ μιά πλευρά του, ὀρατή ἀπό παντοῦ. Ἐθλεπε τόν ἴδιο τόν 'Ηρακλή ξαπλωμένο στή σκιά τοῦ ἀσπρου μάρμαρου, νά στηρίζει τόν ἀριστερό του ἀγκώνα πάνω στό κεφάλι τοῦ λιοτριαιοῦ τῆς Νεμέας, στό δεξί του χέρι νά κρατᾶει τό ρόπαλο, καί νά κοιτάει ἀμίλητος σάν νά ἐπαίνει μαζί καί νά ἐμψυχώνει τοὺς ἀνθρώπους, πού κάποια στιγμή ἐνωθῶν τὶς δυνάμεις τους νά τοὺς ἐγκαταλείπουν. Καί μοιάζει ὁ 'Ηρακλῆς νά λέει: «Ἄντε ἀνθρώποι, τί εἶναι δᾶ αὐτό πού σᾶς δυσκολεύει; Μόνος μου θά μποροῦσα νά κάνω πιό πολλά καί πιό δύσκολα ἔργα».

Ναί! Ἐδῶ, σέ ἓνα μικρό γλυπτό, ὄχι μεγαλύτερο ἀπό ἓνα μέτρο, σκαλισμένο στή σκάλα τοῦ λατομείου, θρισκόταν τό ἀπόθεμα τῆς δύναμης ὅσων δούλευαν σ' αὐτὸν τόν τόπο. Μπροστά ἀπό τό ἀνάγλυφο, σέ ἓνα μικρό δοχεῖο ἔφεραν συμβολικά δῶρα—πρὶν καί μετὰ τῆς δουλειᾶς—γιά νά τιμησοῦν τόν 'Ηρακλή-προστάτη τους.

Σήμερα, σέ μερικά ἀρχαῖα λατομεῖα τῆς Θάσου (καί ἄλλου), θλεπε κανεὶς τὴν παλιά γλυπτή μορφή τοῦ 'Ηρακλή νά μένει ἐκεῖ, δίχως νά νοιάζεται γιά τό τί γίνεται γύρω του, ἀν βρέχει, ἀν χιονίζει. Ἄκρωτηριασμένη κάποτε, γκριζομαμένη ἀπὸ τὸν καιρό, ξεχασμένη, ὑπᾶρχε ὡστόσο ἀκλόνητη, χωρὶς νά ὑποχωρεῖ, χωρὶς νά πέφτει· μέχρι πότε ὁμως!...

Tony Kozelj
Ἄρχιτέκτονας

Ἑλληνική ἀπόδοση Φανή Τζοβάρη

Hercules

"Hercules let be his name" proclaimed Apollo, the god of sun and music: this was the starting point for the creation of a popular mythology related to Hercules, a mythology that distinguished him as the most celebrated among the Greek heroes.

An unknown, so far, quality of the hero is presented here: Hercules patron of quarriers. In the frame of this property and role, he is represented, in the quarries, lying comfortably and facing the quarrymen. He looks like saying: "Come on you, humans, what is all the fuss and difficulty about? I, alone, could have done more and better work". From the completed representations illustrated here, four were found in Thasos, one in Laconia and one in Iran.